

Zápis z 12. jednání Pracovního týmu č. 3 (PT3) Odborné komise pro důchodovou reformu (OK): *Komplexní systémové analýzy, zásluhovost a transfery mezi rodinami a státem*

Datum: 6. 11. 2014, 15:00

Místo: MPSV, Na Poříčním právu 1, Praha 2, Klub

Přítomni: viz příložený seznam

XX

p. Hampl zahájil jednání. Zrekapituloval průběh předchozí diskuse OK, kde se probíraly návrhy PT3. Připomněl, že bylo diskutováno společné sociální pojištění manželů. Diskuse vedla k tomu, že místo povinného společného pojištění manželů by bylo vhodnější pojištění dobrovolné, tak aby se mohli oba partneři po vzájemné dohodě rozhodnout.

p. Vostatek vyjádřil zásadní nesouhlas s tím, aby sdílení důchodových nároků bylo nadlepením nad vdovskými a vdoveckými důchody, které jsou v zásadě přežitkem doby. Vdovské a vdovecké důchody je nutno postupně v zásadě eliminovat, popř. minimalizovat na výlučně krátkodobé zabezpečení vdovy či vdovce, např. podle švédského vzoru. Sdílení penzí může být jakýmsi náhradním řešením za vdovské a vdovecké důchody – pokud by jeho zavedení usnadnilo eliminaci vdovských a vdoveckých důchodů, muselo by ovšem být povinné. Nejedná se ovšem o nějaké ideální řešení. A také nejde o „společné sociální pojištění manželů“.

p. Hampl připomněl, že se také vedla diskuse o vdovských a pozůstalostních důchodech a vyjádřil názor, že tuto diskusi bude třeba prohloubit a podložit pečlivou analýzou. Za hodně diskusní téma označil navrhovaná opatření vedoucí k parametrizaci odvodových sazeb rodin ve vztahu k dětem včetně možných přímých asignací od dětí k rodičům v okamžiku důchodu. Taktéž doporučil téma podrobněji prodiskutovat věnovat pozornost argumentaci.

p. Vostatek upozornil, že hovoříme-li o asignaci, musíme vždy říct, kolik to bude stát. Skrývá se za tím požadavek na státní podporu transferů peněz v rámci rodiny. Něco takého rozhodně nedoporučuje, lze to i snadno zneužít; nikde to neexistuje.

p. Hampl souhlasil, že asignace nejsou rozpočtově neutrální. Uvedl, že je ještě nutné se tomuto tématu věnovat. Upozornil, že nelze v této souvislosti oslabit I. pilíř. Je potřeba navrhnout příslušná opatření tak, aby v I. pilíři zůstal dostatek prostředků (třeba díky navýšení základní sazby či díky přiřazení doplňkového zdroje v oblasti daní). Řešení může být samozřejmě i kompromisní, tzn. část pojistného, část z ostatních daní. V rámci postupu dalších prací navrhl spočítat jednotlivé varianty a vyjasnit si, jaké další výstupy jsou potřeba, abychom ze simulačního modelu dostali více analytických výstupů než jen souhrnné ukazatele, které jsou v těch standardních výstupech. Informoval, že spolu s pracovníky ministerstva jsou vypracovávány výstupní tabulky.

p. Potůček shrnul předchozí diskusi. Vedle první varianty povinného sjednocení sociálního pojištění zmínil, že zazněl návrh na dobrovolnost, ale také varianta s opt-outem. Upozornil, že vstupní nastavení systému je podstatné pro to, kolik účastníků pak v tom nebo onom systému zůstane. Doporučil se vrátit k diskusi o těchto třech variantách. Spolu s návrhem na snížení

sociálního pojištění některých účastníků (viz podklad) doporučil promyslet způsoby kompenzace poklesu prostředků do systému.

p. Šulc upozornil, že I. pilíř není vybalancovaný. Zmínil materiál MPSV od Mgr. Pavla Kroutila, který uvádí, že v roce 2009 došlo k výpadku ve výši 37,6 miliard korun. Doporučil návrhy propočítávat a ujasnit si, kde můžeme rozdávat.

p. Hampl zkonstatoval, že PT3 má nyní za úkol propočítat dopady zvažovaných variant, tedy i potenciální rozpočtové dopady budou brány v potaz.

p. Vostatek vyjádřil názor, že obrovský údajný deficit důchodového účtu by bylo možné vyřešit rozdělením I. pilíře na dva. Jeden bude financován pojistným a druhý daněmi, ze státního rozpočtu. Tím bychom se zbavili fikce, že máme deficit padesát miliard (systém převážně není pojistný). Když ale rozdělíme I. pilíř na solidární a na pojistný, tak ten solidární bude větší a bude třeba snížit pojistné (výrazným způsobem o cca 11 %). Doporučil v této souvislosti zrušit pojistné placené zaměstnanci, sloučit je s daní z příjmů.

p. Fiala uvedl, že podle modelového výpočtu vychází, že kdyby 28 % šlo jen na starobní důchody, tak by to zhruba ten deficit pokrylo. Otázkou by však zůstalo financování invalidních a pozůstalostních důchodů.

p. Vostatek odpověděl, že invalidní a pozůstalostní důchody by měly být hrazeny z pojistného, po důkladné jejich reformě.

p. Pelán upozornil, že musíme řešit hlavně dva reálné problémy: problém demografický a nezaměstnanost. Děti a zaměstnanost jsou totiž dva hlavní zdroje budoucích příjmů.

p. Šulc oponoval, že hlavním zdrojem jsou změny v legislativě.

p. Pelán uvedl, že třetím problémem jsou vyrovnané veřejné rozpočty. Když budeme mít děti, vysokou zaměstnanost a vyrovnané veřejné rozpočty, tak nemáme vnitřní problémy, a to že máme nějakých padesát miliard, tak to je jen nastavením systému.

p. Šulc uvedl, že tento problém ještě v roce 2008 neexistoval, ale byl v roce 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014.

p. Pelán upozornil, že veřejné rozpočty měly deficit i v roce 2008.

p. Hampl vyjádřil názor, že ztrácíme paměť ohledně toho, co se dělo, protože kolem roku 2008 došlo k celé řadě změn. Navrhl požádat MPSV o seznam změn pojistného od roku 1993.

p. Šatava uvedl, že zdroj dnešních problémů je jinde. Spatřuje jen v postavení žen s malými dětmi, které jsou několik let mimo trh práce. Doporučil proto snížit jim pojistné, aby byly motivovány více pracovat a rychleji se vracet do zaměstnání. Pokud chceme něco spočítat, tak by to mělo být, že tu máme určitou skupinu žen s dětmi ve věku 0-5, jich je tolik a tolik, pokud jim snížíme pojistné X, tak tím ztrácíme nějaké pojistné, ale vyplatíme méně sociálních dávek.

p. Hampl uvedl, že v takovém případě by došlo nejen ke zlevnění na trhu práce, ale také ke zrovnoprávnění. V tuto chvíli matky odvádí státu svůj transfer prostřednictvím nákladů na děti. Chce se po nich v podstatě dvakrát pojistné. Čili ony jsou teď znevýhodněné tím, že se

MPSV ČR, Na Poříčnickém právu 1/376, 128 01 Praha 2; web: duchodova-komise.cz

starají o děti, a díky tomu mají určitou indispozici vůči zaměstnavateli a na druhou stranu ten zaměstnavatel za ně musí odvádět prostředky, které ony už vlastně odvedly prostřednictvím nákladů na děti.

p. Fiala upozornil, že situace je daleko složitější. Právě místa po ženách na mateřské jsou často místa, kde čerství absolventi získávají první pracovní zkušenosti, což zase pomáhá jim. Asi neexistují jednoduchá řešení.

p. Dudová jménem České ženské lobby uvedla, že dříve řešené sdílení sociální pojištění manželů neřeší ty skutečné problémy, které jsou například v nerovnosti důchodových příjmů mužů a žen. Představuje podporu pro rodiny, kde je nerovné rozdělení placené a neplacené práce, kde jeden vydělává a druhý se stará o děti. Pro tyto rodiny je to přínos. Na druhou stranu to ale nepomůže rodinám, kde jsou ty příjmy vyrovnané. Měli bychom usilovat o to, aby se sjednotil rozdíl v příjmech mužů a žen už na pracovním trhu a aby se vyrovnal i podíl na péči dětí. Takže je to opatření, které může pomoci nějakému malému zlomku populace, ale není to úplně moderní opatření. Navíc to ignoruje situaci skupin, které jsou skutečně ohrožené, jako stále se zvyšující skupina žen samoživitelek. Otázka je, jestli by měl stát tyto rozdíly kompenzovat a jakým způsobem. Obávám se, že tam, kde je to skutečně potřeba, to nic nepřinese, akorát to bude znamenat větší nároky na rozpočet. Co se týče snížení odvodů podle počtu vychovávaných dětí, vyjádřila názor, že jde o sympatické opatření, ale problematické a těžko nastavitelné. Vyplývá z toho, že v rodině, kde budou dva rodiče a dvě děti, dostanou oba dva nějakou slevu. A pokud to bude samoživitelka s dítětem, tak nedostane vůbec nic. Je třeba se zamyslet nad tím, jestli to není příliš konzervativní opatření, které nám nutí nějaký určitý rodinný model. Jménem České ženské lobby doporučila podporovat rodiny s dětmi, ale ne pomocí důchodového systému, ale formou opatření, která umožňují kombinovat práci a péči o děti. Což pak bude znamenat, že tam ty rozdíly v příjmu nebudou takové.

p. Hampl odpověděl, že problémy se sdíleným pojištěním by mohla vyřešit dobrovolná báze takového opatření (buď dobrovolnost jako taková, či opt-out). Vyjádřil názor, že takové opatření může naopak vytvářet větší tlak na to, aby jeden z partnerů šel do práce. Současný systém však trestá ty páry, kde jeden z partnerů má větší plat a ten druhý menší plat a to je nespravedlivé. V dnešní době přitom už dávno neplatí, že větší plat má muž a menší žena. Zbytek námětů označil za vhodné podněty pro budoucí komisi zabývající se rodinnou politikou.

p. Šulc označil za problematický trend vysoké rozvodovosti a upozornil na souvislost s důchodovým systémem. Uvedl, že se rozmohla móda rozvodů, a to má destruktivní důsledky ve formě nárůstu podílu chudých rodin.

p. Hampl se odkázal na data z roku 2003 publikovaná v časopise Demografie. Ukázal na nich hlavní rozdíl oproti roku 1992 – změnu průměrné míry zdanění. Uvedl, že bezdětní si polepšili a naopak rodiny s dětmi si významně pohoršily.

p. Pelán upozornil, že bychom měli řešit reálné problémy. Jedna věc je deficit důchodového systému a druhá věc deficit veřejného rozpočtu. Deficit veřejných rozpočtů je reálný problém. Deficit důchodového účtu se naopak může vyřešit pouhou změnou techniky a nikoho to neohrožuje. Když se díváme do budoucnosti, reálný problém jsou budoucí příjmy, příjmy budoucích plátců. Tam jde o to, jestli tu budou plátcí a jestli budou zaměstnaní. To je ta demografie a ta zaměstnanost.

MPSV ČR, Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2; web: duchodova-komise.cz

p. Hampl přešel k otázce jednotlivých výpočtů. Informoval, že od MPSV dostaneme grafy obsahující rozvrstvení jednotlivých indikátorů, které budou rovněž v budoucnosti diskutovány. V současnosti ale potřebujeme konkrétní čísla dopadů do rozpočtu. Potřebujeme tam konkrétní čísla a vidět, co na ně má vliv, které ty kategorie se do toho a jakým způsobem promítnou. Uvedl, že ve spolupráci s MPSV byla vytvořena tabulka, v níž jsou definovány jednotlivé ukazatele a kde jsou data rozvrstvena podle příjmových kategorií. Jde o hrubé východisko pro to, abychom byli schopni pro jednotlivé kategorie mít počty rodin, které do těchto kategorií spadají. Měli bychom být schopni v hrubých obrysech vypočítat dopady jednotlivých opatření. Uvedl, že kromě rozdělení domácností po pětitisícových intervalech, jsou ve výpočtech zahrnuty různé typy domácností, jako jsou domácnosti nezaměstnaných, rodin s dětmi, bez dětí, apod. Toto by nám mělo pomoci vidět, jakým způsobem se celá ta skupina podílí na výsledné změně a jakým způsobem dále se to promítne do jednotlivého postavení dané rodiny. Potřebovali bychom vidět, jak je to měsíčně za jednu domácnost a potom jak se to promítne za ČR celkem za rok. Jak se promítne ten rozdíl, jaké jsou ukazatele z hlediska měsíčního příjmu domácností. V současnosti se počítá s výpočty na několik prvních let třeba každý rok a pak po pěti letech. Vzněl dotaz na pracovníky MPSV, zda by byl výpočet složitější a prodloužil by se, pokud by byl proveden pro všechny roky.

p. Škorpík uvedl, že by to prodloužilo zpracování. Ta simulace musí proběhnout celá. Takže to je otázka toho, co z té simulace se nakonec do toho systému vypíše. Také záleží na tom, jestli máme zpracovat pět anebo padesát tabulek.

p. Hampl odpověděl, že by tedy bylo lepší zůstat u původního zadání.

p. Šatava vzněl dotaz, zda u rozdílu mezi hrubými a čistými příjmy je předpokládáno, že změna pojistného nezapůsobí na žádné nároky.

p. Škorpík odpověděl, že v systému výpočtů nepojistné dávky nejsou.

p. Šatava vyjádřil názor, že když snížíte pojistné, tak to může mít velký vliv na výplaty dalších dávek.

p. Škorpík připustil, že model má samozřejmě svá omezení. Uvedl, že MPSV se jeho rozvojem snaží postupně zlepšovat výsledky.

p. Pelán uvedl, že to tedy znamená, že v modelu nejsou ani přídavky na děti, tedy o nízkopříjmových skupinách se toho dozvíme velmi málo.

p. Hampl uvedl, že v modelu budou tedy pravděpodobně dávky v nezaměstnanosti. Připustil ale, že model nám dá pouze dílčí odpovědi.

p. Šatava vyjádřil názor, že simulovat se to určitě dá.

p. Pelán doporučil podívat se po dalších zdrojích dat pro výpočty a upozornil, že spoustu věcí už někdo vypočítal před námi.

p. Hedbávný vzněl dotaz, zda je známo, v jakých intervalech lidé mají nárok na nepojistné dávky. Pokud by tam bylo například pět hranic, kde se mění nárok v nenárok (na nějakou

doplňkovou dávkou jako je příspěvek na bydlení). Čili stanovit hranice jednotlivých nároků od nároku na všechny chudinské dávky až po hranici, kde je nárok na poslední chudinskou dávku.

p. Šatava uvedl, že lze vytvořit simulační model, který umí tohle všechno spočítat. Otázkou je, zdali to OK počítat chce – zda nám jde pouze o pojistné, nebo zda chceme počítat něco víc, což bude daleko víc přesné a co by ukazovalo nějakou interakci mezi dávkami. Informoval, že pro MF tento požadavek spravuje CERGE.

p. Hedbávný vyjádřil souhlas s p. Šatavou a uvedl, že bychom neměli zveřejňovat zavádějící výpočty. Mluvíme o čistém příjmu ve stylu, jako bychom zahrnuli nároky na nepojistné sociální dávky.

p. Suchomel upozornil, že ani model CERGE vytvořený pro MF neposkytuje definitivní odpověď a je taktéž zavádějící, protože se dívá na realitu s nějakými omezeními.

p. Šatava vyjádřil přesvědčení, že ten model je přesný.

p. Škorpík uvedl, že pracovníci MPSV udělají, co se jim zadá. Co má být účelem takové tabulky, si musí vyjasnit PT3. Pokud se PT3 shodne, že chce od MPSV dodat tabulku, MPSV ji dodá. Pokud se PT3 shodne, že ji nechce, tak ji MPSV nedodá.

p. Hampl upozornil, že žádný model na světě nespočítá všechno úplně dokonale. Upozornil, že musíme pracovat velmi opatrně s tím, co se nazývá čistý příjem, protože od určitých příjmových kategorií ten výsledek nebude přesný. Tento systém má nějaký smysl. Uvedl, že pokud budeme chtít spočítat další věci, obrátíme se na MF.

p. Potůček vyjádřil názor, že model vytvoření pro MF je skutečně cenný. Tedy pokud CERGE bude mít zájem spolupracovat s PT3, tak to lze jen přivítat a podpořit. Upozornil, že u všech modelů si musíme být vědomi jejich předností a limitů.

p. Hampl upozornil, že diskutovaná tabulka má interní analytický charakter, nejde o tabulku výstupní, která by byla určena k publikaci.

p. Hedbávný upozornil na praxi, že pokud by někdo, kdo teď má 15 000 Kč hrubého ztratil nárok na nějakou chudinskou dávku, tak může požádat zaměstnavatele, aby mu o 300 Kč snížil plat, aby nadále mohl pobírat tu chudinskou dávku.

p. Hampl vznesl dotaz, jakým způsobem je možné v těch modelech pracovat s nějakou úvahou změněného demografického vývoje (oproti současným prognózám).

p. Škorpík vyjádřil názor, že by šlo o značný zásah do modelu, ale záleželo by na tom, jak by změna byla koncipována. Časovou náročnost nelze přesně odhadnout, ale šlo by o úpravu v rádech týdnů.

p. Pelán uvedl, že pokud budeme chtít ovlivnit demografické chování, tak předpokládáme, že v nějakém horizontu na naše opatření demografie zareaguje. Podobně je to s nezaměstnaností. V modelu však je nějaký předpoklad, který nereaguje na to, že změním pojistné dávky atd. Tyto dvě základní proměnné (demografie, zaměstnanost), které chceme ovlivňovat, model bere jako konstantní. Nemá tedy smysl hledat v jeho výstupech odpovědi na otázky týkající se dlouhodobých vlivů navrhovaných opatření. Druhá věc je, o kolik systém přijde při uvažovaném snížení pojistných

dávek v nejbližších letech. Na jedné straně sledujeme dlouhodobé cíle (porodnost a zaměstnanost) a na druhé straně se díváme na relativně krátkodobý dopad pro státní rozpočet. Odpověď na krátkodobý dopad se v modelu dá hledat.

p. Škorpík odpověděl, že by neměl být problém nastavit model tak, aby byla zahrnuta i sekundární reakce. Ale ten sekundární efekt může být někde jinde. Musí jít o taký efekt, který bude vypočitatelný nějakou rovnicí – tj. muselo by jít o kvantifikovatelnou reakci.

p. Potůček upozornil, že PT3 má za měsíc odevzdat konkrétní výstup své práce. Za dobrý základ označil podklad diskutovaný na jednání OK. Doporučil PT3, aby se zamyslel nad tím, co by chtěl na konci roku navrhnout tak, aby s tím mohla pracovat vláda a MPSV. Vyjádřil názor, že návrhy, které zatím nebylo možné prověřit modelově, by mohly být ve výstupu uvedeny mezi dalšími náměty, které budou diskutovány v dalším roce. Doporučil současné náměty otestovat v diskusích na konferenci. Uvedl, že by bylo vhodné ke konci roku něco konkrétního předložit k sociálním odvodům. Ocenil diskuse o hledání dalších zdrojů do penzijního systému. Informoval, že ze strany MF zaznamenal poměrně živý zájem o náměty, které se týkají případných úprav daňového systému.

p. Hampl vyjádřil názor, že abychom mohli pokročit dál, potřebujeme čísla, abychom mohli říct, co nás ta konkrétní varianta stojí.

p. Vostatek představil své další návrhy.

Návrh č. 1: Zrušení placení pojistného na důchodové pojištění všemi starobními důchodci (pracujícími). Pokud už jednou byl vyměřen starobní důchod, tak již není třeba platit pojistné, samozřejmě s tím, že důchod se už nebude z tohoto titulu zvyšovat.

p. Potůček doporučil takový návrh ještě prodiskutovat. Vyjádřil domněnku, že placení pojistného pracujícími důchodci bylo zavedeno pod tlakem evropské legislativy. Doporučil toto téma dát do seznamu námětů, kterými se ještě budeme zabývat.

p. Vostatek:

Návrh č. 2: Zavést výchovné pro důchodce, které by nahradilo daňové zvýhodnění na dítě. Ve výši daňového zvýhodnění na dítě.

Návrh č. 3: Postupné rušení vdovských a vdoveckých důchodů.

Návrh č. 4: Podpora zaměstnanosti starých a mladých snížením pojistného na důchodové pojištění. Pro mladé do 26 let snížit pojistné o deset až patnáct procent. Podobně pro osoby starší např. 60 let. Bylo by lepší, aby to bylo v té složce, co platí zaměstnavatel. Pro zaměstnavatele by mělo být levnější zaměstnat mladší a starší osoby.

p. Hampl k tomu uvedl, že teď už se nestihne tyto věci zanalyzovat a spočítat, ale že budou předmětem práce týmu v příštím roce, spolu s ostatními náměty.

p. Pernes upozornil, že je třeba spočítat, kde se na to vezmou finance.

p. Šulc doporučil v rámci výstupů komise předložit dvě propočítané varianty. Jednu širší a jednu konsensuální (tu, ke které má OK mandát).

p. Hampl uvedl, že část výpočtů, které je nyní možné realizovat, bude předložena do konce roku. Zbytek výpočtů bude předložen později.

Seznam přítomných

Jméno	Instituce
Radka Dudová	ČŽL
Tomáš Fiala	VŠE
Otakar Hampel	MZe
Markéta Havelková	Sekretariát OK
Petr Hedbávný	FSV UK
Helena Ježková	Sekretariát OK
Milan Kantor	APS
Karel Pelán	
Zdeněk Pernes	RSČR
Martin Potůček	OK
Markéta Ročejdlová	Sekretariát OK
Marek Suchomel	MPSV
Zdeňka Srnová	MPSV
Jiří Šatava	CERGE-EI
Jan Škorpík	MPSV
Martin Štěpánek	MPSV
Jaroslav Šulc	ČMKOS
Jaroslav Vostatek	VŠFS